

Славомир Гвозденовић

О ОВОМ ИЗБОРУ

Овај ауторски избор замислио сам као причу о песнику и поезији, као мало велико путовање у нигдину.

Кроз пет деценија активности потрудили смо се да то наше певање буде модерно понирање у српску културу, историју, традицију. Слободно, другачије. У чијим је темељима Темишвар прво слово. У тој су темишварској метафори *камени међаши* Доситеј, Сава Текелија, Јован Стејић, Димитрије Пантић Тирол, Бранко Радичевић, својом кичицом Алексићи и Табаковићи, просвећени и посвећени епископи темишварски, арадски, јенопољски, и толики умни Срби – до Бошка Токина, Душана Васиљева и највећег Темишварца међу нама, Милоша Црњанског. И сви су они приложили себе, и најбоље своје, у подизање модерне, европске Србије, Велике школе, Друштва српске словесности, првих српских гимназија, позоришта, читалишта.

Збигњев Херберт је оставио песнички запис како је *каменчић савршено дело*. Васко Попа је од тих сјајних каменчића саградио магичну кутију, велику кућу поезије.

Својих сам педесетак књига, од српских каменчића из Темишвара, Арада и мало даљих и ширих простора данашње Румуније, удену у личну антологију *Аутобиографија са поезијом* (Савез Срба у Румунији, Темишвар-Архипелаг, Београд 2023).

У потрази за *посмодерном айсурградњом*, писао сам / стварао између две културе и две књижевности. То ми је искуство помогло да, уз остало, преведем на румунски језик и тридесетак књига српске поезије, појединачних или антологија.

Само један пример: У жељи да придодамо још једну, свету, веригу на путу без повратка, са својим колегама из Темишвара, за Букурешт смо превели антологију „Друга обала” 40 српских аутора – од Ивана

В.Лалића, Васка Попе, Миодрага Павловића, Љубомира Симовића, Матије Бећковића, Гојка Ђога, Радомира Андрића, Душка Новаковића, Ивана Негришорца, Јована Зивлака – до Драгана Јовановића Данилова и Дејана Алексића.

Године 1988. београдска Просвета штампа збирну књигу моје поезије, *Подвлачење црпе*. Претходно су 1987, боравећи у Темишвару на обележавању годишњице Вука Ст. Карацића, Петар Џацић и Мирослав Егерић кришом пренели рукопис књиге у Београд. (Била је то прва књига једног Србина из Румуније штампана у матици. Њоме сам себи и нама *подвукао црпу*).

Јуна 1989. стиже из Београда обавештење о награди Бранко Миљковић и да сам постао почасни члан УКС, по позиву. Обавештење потписује Матија Бећковић, тадашњи председник УКС. Истог су дана у УКС за почасне чланове примљени још Чарлс Симић (САД), Стојан Вујичић (Мађарска), Војислава Стојановић (Румунија) и, чини ми се, Алексеј Толстој (Русија, по мајци Србин).

О мојим књигама ће писати Војислава Стојановић у Букурешту, Срба Игњатовић, Чедомир Мирковић, Љиљана Шоп и други у Београду. Корнел Унгуреану у Темишвару, истаћи ће наговештаје „радикалне” промене у српском певању у Румунији.

Корнел Унгуреану, фини познавалац српске и југословенских књижевности, у својој „Литератури Баната” устврдиће како, у другој половини седамдесетих година, „Славомир Гвозденовић први међу најмлађима афирмише кохеренте културне пројекте” у српској послератној поезији у Темишвару. На жалост, после *Подвлачења црпе* уследиће притисци, шиканирања, уцене, на крају и анкета Централног комитета РКП...

На срећу уследила је децембарска револуција у Темишвару и Румунији 1989. и данас живимо у потпуној слободи, на жалост свако у својој демократији и сваки са својом истином.

Уследиле су затим и друге књиге, у Темишвару, Букурешту, Новом Саду, Београду, Крагујевцу, Банаљуци, Подгорици, као и више превода мојих књига на немачки, енглески, пољски и мађарски језик. Можда је најзначајнији тренутак у мом стваралачтву штампање књиге *Дисање на њеће шкрге* код престижне издавачке куће Архипелаг у Београду, која ће ми 2023. донети престижну Драинчеву награду.

Овај ауторски избор, уз песме, садржи и неколико размишљања аутора и, што је изузетно важно – више темишварских информација које потврђују причу о нашем певању и нама. Као што стоји у једној од уводних песама нашег избора: *Ја са својом поезијом имам јасан договор, / нема подвлачења док не посвршавам све полове, / док не напишем све књиџе.*

НА РУБУ ВЕЛИКОГ ГРЕХА.
СА РУБА ЈОШ ВЕЋЕГ ХОРИЗОНТА

Са свих зидова, из свих фијока,
разлетеће се војске хартије, цедуља, листића.
Погубиће ме спавачи поремећеног папира, тела намамљеног даљинама.
Свет ће нас прослављати после смрти,
дизати у небеса, наградиће нас сујете улица пре него се увере
колики је блеф поезија
и њени специјални одреди за одстрел.

Колико зависи од удружених пивопија,
колико од раздражених јеврејских баштована,
који сањају босоноге девојчице, крадљивице крчага.
С уверењем да су деца нечије нежности.
Без проблема цветају целог боговетног дана.
Од јутра до мрака,
са грижом савести окренути љутој ластавици.
На пример: из њихових се прстију пламен прелива
право у крв која се кад леди, кад трепери.
На сапима коња, подивљала, од живота сјаји.
Они лете, испод копита море сева.
Пролазе коњи кроз зидове,
кроз зелена стабла *Стерију* и *Васка Поју*.
Кроз неуморну хоботницу, ходалицу,
кроз јужну и северну хемисферу.
Пробијају столице, трешњеве намештаје,
тврђаве, нежне стакленике,
богове, науме и трговце, маглене судије,
тело које из градске апотеке дозива
јелене и пчеле. Из свога плача.

Подижем пехар, наздрављам оној
која ми целог живота ишчитава профит и камате,
надзире рачуне, побуне, графите,
посвећено навлачи омчу.
Анђели су цели, господине Павићу,
препуни љубави и банкарског опреза.
И неразума, хвала Богу, и витких бакрореза.
Јашу на облацима и шаљу утешне знаке.
О зими и о патњи. О отмености поезије.

КОНТИНЕНТ СТВАРНОСТ

Још као дете заволела су ме слова.
Пљуштала су са свих страна.
Пуштала крила и све своје.
Ређала се, углавном неуредно. Ројила се
испод орахове коре у мојој глави.
Као у подземној јазбини неразумној.
Ни слутило није на културу, науку
о уметности. На поточне струје слободе.
На Милицу Стојадиновић Српкињу,
фрушкогорску медицину надземаљску.

Пустињак у љутом крету одјекивао је из месечеве пене,
дисао моју постојаност под каменом.
По три су му увета израстала.
И безброј очију и зуба. Толико сам био
од малена занесен словима
која су са мном излетала из златних буради. Гојила се.
Попримала лукаве облике греха.

Када сам се први пут огрешио о државу,
мајка је фино неговала стрпљење,
певала ми, чувала устрепталост/ опијеност пчеле.
Док сам неизлечиво изгубљен, растао,
корачао по двојезичним балванима,
дозивајући непрегледне пучине листова и јабука.
Које су облаком појиле слова,
у сваком кораку видале тишину мастила.
Помућене усирке крви. Од малих ногу
најављујући исповест/ писмо/ будуће слутње.
Бекету. Чист Амстердам. До судњег дана.
Састављен од: Грчке, Норвешке, Француске,
Португала, Пруске, Шпаније, Финске, Италије,
Неопрезне Етрурије, Месопотамије,
Картагине*. Шарене лаже. Континент Стварност.

* У више наведених држава постављена је драма *Амстердам* јеврејске списатељице Маје Арад Јасур.

ПРАВАЦ

Бошку Токину, из Чакова

Овај филм, овај облак,
ови глумци у стакленом чамцу.
Режија заљубљених. Све Оскар до Оскара.
Будући Кан, Берлин, одавно мртва Венеција.
Коњ. Песак Клепсидре заустављен на
Шенбруну. Ход времена. На Царевом двору.
Када се уморни укућани Европе окупе
на свечаној вечери, око стола. Под знаком
лава. И загрми под пазухом Хор бечких дечака.

Биће да их је страсно припекла родитељска мора,
пред отпочинак задесила недоумица века.
А они цупкају за столом, невино цртају грбове
планина и река, машу љутим јеловником.
И непроходне шуме утискују у песму, ваздушну луку.
Нико да види, нико да схвати шта их
из камена, дивљих раздуба, срамежљиво
вреба. Када ће у један мах, на концу, ледена
круна, ледена рука,
зимогрожљиво око, на леденом
мосту, отворити прсте = дивље животиње.
Махнути пауновим пером,
посведочити сликом и соколом,
унапредити кинематографски наук.

Подмукла нас километарска ретроспектива
чека. Иза замућених целулоидних корака.
Ход природе сведочи нову школску годину,
праменове траве, ђачког лакримаријума,
покреће стрпљивост младих јунака
који су затрубили,
светској постмодерни послали ватру,
пробудили милионе Теслиних лептира,
запрепастили бескрајну птицу феникс,
открили ужас. Реметилачки фактор
поставили на глобалној раскрсници.
Пред варалицама, вампирима, новим воајерима,
вертерима, валтерима, премијеру магле, крви и
дима. Вулгарију која је пренерезила свет.
Запалила памук у глави.

ИМАО САМ ЈЕДНО ДРВО

Имао сам једно дрво
с вечери ми је у кућу уносило тајну
чекао сам сав у чежњи шта ће ми
шапнути за којом ћу се птицом винути
за којим ћу мравом киклопом
одбауљати најзад једном
у метафизику браве
са којом пчелом преноћити у завету

то ми је дрво значило све
летели смо у чамчићу
моје су му руке биле праведна весла
сву ноћ смо се пробијали од листа до
листа сваким сатком дрхтали у
страшној одисеји
пред зору сам га враћао шуми
прелазили смо кришом дунав и воде
измицали вешто улицама секирама
чували непослушно благо
били две звери веће од златног кавеза
и тако годинама деценијама
неуморни читавог века
предавали се стрепњи и заблудама
бринули о птицама и круговима
од пре неког дана нема га
више не свраћа
не доноси лирске заповести
осећам нешто се страшно
десило тој доброј грани

а када буде дошло време
уморан од чежње да му се
вратим да се у његов преселим корен
и још једном кажем
: поведи ме са ових прозора из ових
закрпа из свих ненаписаних књига

ЦРЊАНСКИ У ТЕМИШВАРУ

Недавно сам видео Црњанског
огрнут каменим капутом
пролазио је (са будућим песником) Тргом уједињења
„Овде на првом углу дочекивали смо госпођице
их! њихови шешири и тесан ход
калдрмом у оној липи јесте оној сред
саборне порте
зачикавали смо попове и пчеле поленом од Вука
благи Боже до Текелијанума се тресло од смеха
на другом углу начичкани балкони
по цели су нас дан кошуље официрских жена дојиле вином

ту је била наша школа о Олимпу
и бунар за спуштање песме о ружи и сеобама
каква панорама хипермодернизма
на трећем смо углу златоусте филозофе на договор
звали на свођење рачуна
жудно перо преметали у крило
сабирали зарез белог слово
чуј млади песниче сине тежак је рачун био
увек претицало: антикварница црква
добронамерно дрво
узвишено тајанство народне
библиотеке и чега све није било
псовали нас српски (и мене једном) у локалном листу
и шта зар нису и Јакшића и Костића
и друге раскамењенике
а трг је био на четири угла”

НА СТЕФАНОВИМ ДВОРИМА

*Кир Душану Петровићу овај ајсурд на суровом пергаменту
(Регимно 10. јул, 2019)*

Одавно нисам наишао на лошије
време ни гневнију господу.
У сивим оделима, никог не примају.
И дабе им стижеш са пажњом и
даровима. У шестар закуцали чело.

Никог не фермају. Бесрамно шапућу
: Не дај се, мали.
Гумене лутке, за љубав света, изводе у
шетњу. Непослушнице на киши.

Ни писари ни трговци. Лукави атоми,
неустрашиви станари олуја. Крвавих руку и
бедара. Прете нам несрећним облацима.
Коњица успавана. Тако је одувек било.
Прожимају нас ратним забавама.
Наша тела везују за привиђења.
Одмах следе милосни инвентари: под сводом
зидарског седла. Све је записано.
Да питамо. Чезнемо. Тражимо. Исправљајући
ноћне призоре са девојком и стечајима.
У бескрајном кругу шкргутним зубом
мешајући мед и млеко. Магленим оковима.

Одједном завладао аветни мук.
Изостали паметни говори.
Само видовите госпође у мраку. Избавитељке.
Шапућу о лепоти несрећних
песника/сиромака. Да не чују господари беспућа.
Који ће се примити појаса, дивљих и лепих,
залептирити у лову и миловању.
Слаповима ко стрелама. У биткама
непрегледним. У рани ће, у тестаменту својих тела,
преноћити. Уз кост историје.

Која је измакла чуварима сурових записа*.

* Сурови записи наслов је књиге песама коју је у Немачкој, на румунском, написао Србин из Темишвара, Душан Петровић. А коју смо, уочи пишчеве смрти обзнанили на српском језику.

АУСТРОУГАРСКА

*Посвећује се господину Стевану Буџарском
и Мајичарима, сјарим и данашњим*

Стара је Аустроугарска садила,
под теретом корена и млека, уз царске
друмове, зелене дудове. И капи траве неговала.
Сребрњаке. Златнике невернике.
Читамо у Шенбруну, из златоустог синопсиса.
Два и по века касније.
Руку на срце, ничему замерке нема.
Све је било на свом месту. Могло је да
задудари, ластари да се вину. Јазавци да полете.
Већ су се и гуске чуле.
Одређена су и места за јасно гакање.
Које од којег лепше. Слободно. По ваздан
Европа. Уз пут су пелцована и станишта за птице.
И грана уз коју су царске
стубле. За медитације. И медицину.
За немилосрдне судове о муњи и облацима.
И ја сам се разбацивао химнама са читалишта.
Ухваћен у мрежама царевине. Рујним.
Свилом коју сам неустрашив чекао са грана.
Незаборав се ширио брже од дима над реком.
Покушавао сам да главом откључам
облак. У Гаврилово крило уведем себе.
У ред. Са поштовањем, у еколошки поредак.
После конгреса следиле су светковине.
Точила се клепсидра. Царевина се својски тресла.
Песак је донет из најскупљих одмаралишта и
бања. Са божијег образа и руке. Из далеких метафора.

Ових дана размишљам нешто. Слутим.
Појавиће се са сребрним пехаром у руци.
Из „Златног јелена”, у новом оделу.
Савршеног кроја. Које ме са модне
писте, из савршене пређе, враћа
смислу живота. Да од праведне
царевине одбраним себе.
Од сенке невиђеног јахача. Која усправна

посрће. Као за неугаслом вером птица. Принцип.
Од одсутнице до одсутнице.
Припремајући нас за доручак, као за градњу нове куће.
Не губећи наду. Чекајући да нас вине.

И пробуди ренесансу. Илуминизам. И
магарце. Који се ритају ногама. Ротацију.
Претходно ћу добро подмазати
Кајзеров бицикл, притегнути точкове царевине.
Залити Царски пут, у сваком куту. Својски.
Позлатити ровове. Из којих ћу право у епско читање поезије.
Схватићу како било откуцава
неуморност. Чекаћу да нас столетни
молери спопадно. Насликају, авај, на
сваком листу грачанице. Која гори.
И предаје нас памћењу. И пепелу старе Аустроугарске.
Музеју књижевности Европе.
Под теретом корена и млека.

ФРАНЦУСКИЊЕ НА ЧАСУ ШЕКСПИРА У БАЊИ ХЕРКУЛЕС

Францускиње су најзад стигле.
У позориште пуно цвећа и разблаженог сумпора.
Разголитиле се змије са ћубом на Домогледу, тог лета.
Нашим пренеражене Бечом.
Град је мирисао на слатко од ружа
и свакојака преображења.
Оне загледане у Србе, путујуће биоскопе.
Поносне на себе и веру у себи.

Памтим једну, неуморна у јуришу,
помахнитала, слетела је са брачног постоља
на кров орловитих Домогледовића. Капулета.
Сињих Сибињана.
Дотресао се до нас аутобус,
пун наивних маркиза студенткиња.
Друга је, чим је загазила у Черну,
код Дунава, постала царица риба.
Какву видео ниси, са уредним бреветом,
између камена и клетве.
Од тог сам дана почео да дишем на псеће шкрге.

А трећа, чувена по силовању мужа,
мушкарлица златних пераја,
долетела право из ботаничке баште,
са афричком кугом на хоризонту.
Све је, песма понајвише, мирисало на самоубиство.
У бесу је потпалила ломачу планини.

Били смо збуњени, били смо луди.
И не знајући прелетали Р. Худа,

правили се Енглези. Никако да укапирамо,
од њихових смо живели палимпсести.

Са Монпарнаса долепршале су насред наше авлије.
А сећам се једне, Боже, млађе од књижаре Шекспир,
у којој је, како ми је признала сама,
први пут безглаво посрнула у читању.
Од тог се дана лечим од Француске.
И ни један ми речник, ево, већ више од пола века,

ни Вуков, ни једна егзотична реч
не помаже, до данашњег дана. Ни Дан српског језика у Букурешту*,
ни његове свечаности.

Ни једна енциклопедија племенитих заната.
Нема те ергеле ни те обудовелице
да ме вине у облаке. До Лувра макар. Ил Мулен Ружа.
И отвори ми очи, да прогледам
на ноздрве и пронађем стазу. И одбраним себе.
И одбраним Бању Херкулес и Беч и све градове.
Од златних гусака.

ПРЕМИЈЕРА ЛОНДОН

Моје тело појурило на ватреном коњу.
Пут вести из Лондона.
Већ један век тај галоп не престаје.
Неуморан. Поучан.

* На предлог аутора Парламент Румуније изгласао је у Букурешту Закон о Дану српског језика. За званични празник српског језика у Румунији изабрали смо 21. новембар када је 1827. Димитрије Пантић Тирол писмом обавестио Вука у Бечу да је први број свог Банатског алманаха штампао у Темишвару његовим правописом.

Изнад главе облаци, кише и магле, испод
неустрашине софре, мангупски пергаменти.
За њима јури ветропирка глава,
за записе црне не мари.
Луда, поскакује, никако да се стани.
Градови, без ватрогасаца.
Струка се ућутала пред страшним
вијугама. Ветровима. У општем метежу.
Креће се глава, котрља по уредним травњацима.
Заобилази дрвеће, подшишано лишће, нечујну шуму,
намрштену, дрчну под сечивом.
Стално испред тела.
Врти се у непослушним круговима смоле.
Ни часка да предахне. Говоре јој, потпаљују.
Бесни, пред њу подижу бедеме, ко узвичнике
: Успори, размисли, несрећо, не јури на погубљење.

Подсети тело историје, да смо господско семе.
Ухватила је маха, прескаче зидове, кржаве монархе,
племенска смакнућа. Свега има на њеном путовању.
Само јој багремови завичаја фале
и колевка са општинских јасли.
– За Лондон, Капулети моји, синови и кћери.
Пева. Нико и ништа не могу јој на пут стати
(одавно је сопствену сломила шију,
изгубила азурну бесконачност).
Ни Ламанш јој није довољан за предах.
Ни Ричард лављег срца довољно близак.
Ни дијете Грујица Шекспир, свете. Шапућу
: Лако је њему, носио је круну, био је без главе.
А глава, или шта је у овом животу од ње остало,
јури, брине. Тврдоглава. Уста не затвара.
Преноси крепост, са колена на колена.
Зида, подиже књижаре, позоришта, заклетве.
Обнавља крилату душу. Припрема велику представу.
У краљевској ложи наилази на лицемерне тумаче.
Међу којима предњачи млади намћор, препредени

Черчил. Намрачен, за Дом ће лордова
припремити извештај/епску анатему.

Луда глава. Нигде јој краја. Тек што није.
Под ватрену гиљотињу. Заставу лирике.

ПАД БАСТИЉЕ

А тих је дана поново почело да се
говорка, у поверењу шапуће. У возовима,
у трамвајима, на бродовима. Над провалијама.
Гуркали су се морнари, камионџије, носачи.
Књига и мотика.
Овидије. Свети путници.
Уштогљена господа. Душкодугоушко.
Студенти, са неразумним скалпелом у руци.
У мисији новостасала младост, тек пунолетна.
Јерусалим на олуји.

Ждралови, испуњени епском сламом.
Скитском виком. Крунисане главе. У Данској и Јапану.
Није слутило на добро: Срушићемо Бастиљу.
Разнећемо је на све четири стране. У ситно камење.
У коњске главе. У пернату неман. У парампарчад.
Дотле је стигла наша слутња.
Један ћемо камен узети на планину,
други пренети на Ганг и Волгу. Амазон и Дунав.
Од њега направити седло.
Трећи сместити у подножје Хималаја.
На милост и немилост мраза.
Четврти ћемо спустити у Сахару. Загрмеће неизмерно,
као још незапамћено сећање. Да све не пресакне.
Поплочаћемо Бастиљом главне улице Европе.
Од Амстердама до Лондона, од Москве до Берлина.
Газићемо по новој калдрми, као по телима и срцу
нових господара,
који су нам замандалили лица,
покренули невиђену лавину у крви.
Научићемо старце да поново плачу.
Младост да зајаши кобиле расне, постане непослушна.
Из Тестаментa завитла песмом живота.
Најдоњи ћемо камен прозвати Јинг и Јанг.
Позајмићемо га Ван Гогy.
Тај ћемо раздвојити на лето и зиму.
Наредити му да цвета. Затепати
: Вер-лен и Ма-лар-ме. На слокове као на слободи.
То су они.
Један опет: гроф Пушкин (тај ће бити мало црњи).

Биће ту и Шекспир (он ће нам се смејуљити.
Из труле државе: Ништа нема од ваших
наузнака, од шупљих тикви у Хајден парку).
Уредићемо од бисера кутије над Хирошимом.
Покренути мировну конференцију.
Позвати непоткупљиве експерте.
Уследиће брз одговор, као да су се отворила
небеса и покапале све мудрости и бајке.
Као да видим, уследиће једногласна одлука
: Овај ћемо прозвати Аристотел.
Попећемо га на кров нове Бастиље,
Исписати рекламу, назив заветне фирме.
Завијаћемо у покајничком трансу
: Неморал. Лопови. Доле.
Живело царство ледених људи.
Нека нам светли. У славу света.

ГОСПОЋИЦА ЛЕНА

Њу ниси могао ни птичијим цвркутом да стигнеш
када јој је коса на истоку међу соколове
око јој у крилу јужног полубога
а колена на четири поља усправљена
како да вам је опишем
имала је ципеле без ђона
хаљину од облачића неприкладних
око паса моје похабано око
сетио сам се у недрима знак векова
са мношћом је шетала кроз вечне улице
у које су липе долетале
са рамена младих витезова
из њених рукава излетали су голубови
улазили у сеоске кафане
падали суманутима на платно на клавир и на равницу
од пљуска светлости повијало се по баштама дрвеће
подвлачим у њеном видокругу
у њеним ноћним међупросторима
било је сна и грађе за мудре загонетке
када је са мношћом била
а то је бар неколико светлосних година
заобилазили смо вешто гимназије и гимназијалке

Кафку и пастире
њен изазовни ход љуљао је ножеве
и пијане дружине
далека мора и ботаничке баште
и моје још увек здраво око
видели нас запаљени костури
старине под шлемом и осмехом
крај свитаца нас свлачила деца
дозивала сновиђења па бежала престрављена
ту сам руке изгубио кроз свемир
па је видом крвљу опасао
једног се дана рањени вратили свету
госпођица Лена уз мој се јаук пела
око ње капала крв моја
окрзнула ме шумом
накривила црни шешир
и вратила у прапредање

ПОСТМОДЕРНА. АПСУРДРАДЊА.

Каг сам синоћ овде била и водице заишћила
(Бранко Радичевић у Темишвару)

махала си из Мехале:
склони се од оне але.

ујешће те писак жене.
склони се. у Демостене.

на твог срца егзил-траци.
урезани псећи знаци.

у лавезу. у накази.
блене чудо. језик плази.

богзна какав. (кнез у еве.)
не послушах псалмспеве.

сред олује трену задња:
постмодерна. апсурдрадња.

ЗАЛУДИ СВЕ СУ ЗАЛУДИ

Са Бранком, безмерно шужан
(Бијела 13.08.1997)

Куд трептај незнакомкамена
у сан ми злокоб завирне
и мирис твога рамена
у ништа сенке немирне.

Зиђах те сву од плавети
о нежно сам преломе
кротећи силне авети
и ситну штенад Содоме.

Блескаху моји привиди
давнине грч и студ и мук
залуди све су залуди:
ње више нема то је био звук.

РАЗГОВОР СА ФИДЕЛИЈОМ

Корнелу и Срби

Не напуштај ме, драга.
Ти си Дон Кихот.
Стефан огрнут ореолом сунца.
Који се, загледан у ноћне море,
кроз кључаонице спушта у дубоке амбисе.
Неуморан, без предаха.

Згранут, одшкринем пажљиво прозор,
кажем јој: Добро јутро и вече.
Она мени: Ко си, одакле, чији?
Можеш ли ми позајмити од свога тела?

Иза десет брда, пустиња, мора,
као царев књиговођа окрећем кључ,
подмазане компјутере стављам у покрет. Одговарам
: Могу ти позајмити – мало по мало – од своје болести, протуво, можда

и засијаш
и постанеш Асанж и Чегевара,
светлост и стид и пропаст.
Закрпа света. И плач ждралова.
На главном булевару, у позоришту лутака,
у шетњи са закаснелим континентима,
ударам епитафе као лекар знак свога печата.
Не лажи, не варај, не кради,
маус не преокрећи.
У Дијеговом се хербаријуму зазелени.

БРОШ ДАВИДОВ

За памћење недеља.
Устао сам из кревета пре себе,
на брзину закрио мехове искиданих плућа,
померио варошке простирке. Угледао радост.
Исцурео из отровнице змије,
издерао се на горку сапуницу.
Пре свих испекао јаје, појео кокош,
проветрио облак.
Заћутао пред чаробним клепалом у песку.
Постао посвећен.

ОТАЦ МИ ПРУЖА РУКУ

У његовој шаци царски се успављује град
царица се нада складном дечаку
помиче очев кажипрст
отвара царски прозор
и рубље проветрава
уместо свилене спаваћице дотиче ноћну мору
и галоп дивљих коња
ујутру бере росу из врта
малим се очевим прстом умива
за столом се при доручку мужу тихо осмехује:
мој храбри народе до сумрака певај.

ЛЕПО ПИСАЊЕ

Мати је прочитала све моје књиге.
Поготово оне ненаписане. И по више пута.
Још пре зоре залистала би мрак,
својим рукама које су личиле
на ране трачких коњаника.
Са ситним животињама и уздасима перади.
Кукала, неприметно, у беспарици,
отресала са сина неверицу,
проветравала залутала слова.
Мајци сам личио на кључање таласа.
У казанима. У кругу. Усправљен.
Најјасније би прва срицала оно
што је тек требало да унесем у рукопис
: стазе: облаке: примесе изнад шуме. Из оба века.
И то би целог дана носила у себи.
Као највећу тајну. Песми равну.
Од које зависи сама судбина човечанства.
Та њена посвећеност мојој лирици,
мојим ноћима, лукавим, слободним,
непогрешиво се баш из тих књига јављала,
њима се враћала.
Непоткупљива. Непоновљива у муци.
Из метежа преливала у царску плавет. Без премца.
Нема те воде коју њен глас не би прегазио,
претворио у утеху.
Преметала се у синовљеве поруке свету.
Спасавала, неуморно тумачила,
моје лепо писање. Трубе и добоше.
У часу бих се нашао на фестивалу поезије
који је умела да приреди,
у свом привиду задрхти, дочека ме жедног,
нахрани све прегиге моје душе.
У трену, на централном митингу, свима
отвори Делфе. Распоређи златне фреске.
Под куполом неба сав санитарјум.
Пред непоновљиву погибију сина.

МОЈА САМОЋА ГРАЧАНИЦА РЕЧИ
(Запис са путовања)

Милано, 2019.

Моја самоћа, мноме занесена,
тражи ме по угловима собе,
по белим чаршавима. Мноме прети свету.
Данима је пратим, питам се ноћима,
хоћу ли умети, хоћу ли наћи прави тренутак
да је обелоданим, задржим корак.
Опет сачувам за себе.
Знам да ми нећете веровати.
Док ми се у лице из свег срца руга,
ни свестан нисам колико је благо моје књиге.
Гледамо се неуморно, по цели боговетни дан.
Очи у очи, лицем у лице. Претесан нам централни трг.
Не дам ни кап крви да се проспе.
И открије извор, недајбоже остави запис,
обавеже на радост. Већу од глади.
Драгоцена је моја самоћа. И сјаји као срце са облака.
Запосела је подруме, стоваришта.
Загосподарила складиштима, коморама.
Потпалила стаклене бродове на Сени.
Утврдила утопије. Своја упоришта.
И сад немерљива казује тачно време,
шепури се по саборима, мајсторише,
црвени пред мојим љубавима.
Завере спрема са пролећима, јесен одводи на север.
Спремна да са мном презими.
Дубоко замишљена под дрветом
из којег ватра пуцкета,
изговара магију о таласању тврђаве
: Спојићу мостове и лета.
Јавићу свету докле светли *грачаница** речи.

* Грачаница је овде биљка, која чека да процвета.

СНЕГОВИ НА ИТАКИ

Снегови су као сабља пали
на град анђеле дрвеће
ти их неуморна превијала телом
грејала си срцем златоусте у књижари
жар твоје усне осетили су ветрови у позоришту
на колено ти наслонила се црква
летела си око руже у парку
раменом си запечатила љубавну причу
са небеским мајсторима
грејала се у твојој руци
господска сенка
делила си шаком и капом
Ахејцу
мраву скоријој историји
у књиге си са том зимом ушетала
и ја пролазио у мноштву
непознат усамљен
у улици Гете
голорук со нудио Картагини
у твој хербаријум улетао
зазивао млечне кише
у сну те залуд пепелу отимао

из снегова си блеснула као сабља
затворио сам очи

УКРАСИТИ ЧАРОБНИ ВЕК

Петком тачно у подне
улеће у супермаркет
и попут пролећа све процвета
стакленици и воћњаци
чаробна кутија озелени
свет засветли
разбистри се њено раме
намигује из хороскопа око са магнолијама и зачинима

на овом свету све има своје знаке

набраћу нам цвећа
послужићу вечеру
само да себе још једном погледам у овом далакем куту
само да сунце овај точкић покрене
само да још блато на стази уредим
а онда ћу те у овај увести век
и показати башту

СУРОВО ПУТОВАЊЕ

Сачувана је последња евидентирана белешка
о продаји „Четрнаест сунцокрета у вази”
Националној галерији у Лондону
породица Ван Гогових
продала је платно уклетог сликара
чувени музеји
острашћени колекционари
белосветске хуље
велико слободно тржиште
сви су у чуду
пред лудом вештином сликаревом
да лепоту поља
пренесе у бесконачност
бесконачност пресади у вазу
у душу света

скоро два века после
голорук
и босоноге душе
разоружан пред чопорима

несретан случај
чујем: зажмури видећеш таму богова
у свачијој глави и свакој латици

МОЈ ДОБРИ ПИ УЛАЗИ У СКУПШТИНУ

Јутро је, новине, фришка кафа. Тужан осмех.
Сласт велика као Брисел.
Док испија равномерно, утапа се у последњој капи,
додирује кравату. Сабира трошак,
играчке у џепу спрема. За историју.
Ући ће данас у скупштину.
Ту вест ће забележити штампа.
Унеће у клупе бесконачни ветар,
број из ураганске трубе диносауруса.
У коју је брашно јутрос канула државна заповест.
Његова вриска. Од миленијума дужа.
Ево га, пружа руку, дотиче браву,
прстом показује на законе. Враголасте замке.
Узбуђен, сав у продуженим рачунима,
Исправља кривуљу, поскакује, отвара зидове.
Угаљ спушта у кадионице. Гони
нечисте приштеве. Подне је прешло преко улице.

А он.

Тек се разиграо. Разгоропадио.
Повлачећи косе потезе. Из пустиње свог броја.
Увиђа шта је све скривио свету. Каква је тајна.
И које га неуморне промаје узбуђују.
На дугом путу до савршенства.

ВАЈ. УЗДАХОМ. ВАЈ

*Вај, ово признање посвећујем преминулом
пријатељу Пери Милошевићу у Будимпешти*

Господин Савоја силазио је са фасада
у које су се давне 1790.
утапале размрскане лудаје*.
Сваким замахом мистрије.
Из башта се у скупштину спуштао ганути

* Израз се односи на наивне главе банаћанских Срба који су 1790. на Темишварском сабору покушали да створе своју државу.

Господин. Право у поезију.
Припремајући разлог за јутарње обмане,
за подземне барке.
Несрећне лестве подизао је право у небо
збрајајући рикошее који су долазили
из синтагми о бурадима, о аренама,
халапљивим подрумима.

Сваке је ноћи тај савршени господин змај
одседао у хотелу Парнас.
После попијене чаше
заливао је жимпоне и баште младих служавки
око чијих је бедара лепо пијана слова.
Чајне снохватице.
Ни трага гавранима, ни луци *Nevermore*.
Само касапнице, фризераји, шталске муке,
савршенство константи.

Када је сутрадан кретао на егзерцир
пажљиво је бирао беле крагне.
Са којима је могао и пред самог ћесара.
У музеј историје. У којем стоји записано
: Слобода је мужевна реч. Долази из плача.

Ко би рекао тако фин господин
а склон вешалима и Европи,
ужасе да не набрајам.
Утискивао је стихове по мануфактурама облака.
Пре-пре-препредењак задрти.
Избавитељ уморне Троје.
У занатлијско се заклињао дрво.
Вај, вај.
Уздахом.
Вај.

РАПОРТ О ДУЋАНУ

Покојном стрицу Младену Гвозденовићу Гамберу који је шуровао са Шекспиром, чувајући за живота чиставе свеске њеничевих одломака (и принција) преписане њеничном руком

У мојој књизи стриц је отворио дућан за продају магле,
Читког, лепог рукописа. Отело свих урока.
Чудесна се птица слаже у излогу,
са забрањених полица шири крила.
Уметност ватрених патуљака, за тезгом.
Спремна да порасте и полети у Русију.
Да на његово (и моје) чело сложи рекламу,
већу од ране анђела, учини добро дело,
преда се биљу, исплази језик, зацени се од смеха.

Чувари упућују прекор попут псалма,
једва чекају зиму која иза сваког жбуна вири хладна,
да благо подигне глас, оловци прибави веру,
прах и пепео. Устрепталост наде.
Од које ће гадура од Шекспира да се постиди.

НА БИЦИКЛУ

Моје време и њено личи на тачкове бицикла.
Сваки је тачак година. Покрећемо векове.
Моје и њене. Алпе и Призрен.
Не плашећи се да ће сустићи једна другу,
Да ће се свету десити судар.

Застанемо понекад, тек да предахнемо.
Иста рука мајсторише, затеже ланац,
поново усправља двоточкаст строј. Стишава пожду.
Пут је далек. Ми на тачковима – посвећени.
Наша нас деца гледају само. Деца нашег даха и духа.

Илуминација траје. Уче занат.
Педалу треба одлучно удахнути у облачић.
Бицикл повести неравним путем.
Касно схватамо, пусто нам острво
у непрегледној демократији довикује

: Веслајте само. Нема стајања, препрека нема,
нема шале. Шта је точак, година шта је.
Све ће преврнути. Напоследку
дах и дух наше куће/брбљиве Сфинге.

Пре неки дан, тачно у поноћ,
запалили смо у продавници
звезду бицикла, тражећи нови алат.
Ведар, мали, чио. За децу.
Уморила се продавачица. Још јој дрхти рука.
Ми у лабораторији петљамо око
незаконитих заноса. Цвокоћу нам зуби
: Не жалимо пара ни труда. Милостива.
Живот треба научити. На бициклу, кроз године.
У забити. Потврђујући круг, тражећи пиједестал.
Да одморимо опрему и врисак
: Ја сам Аполинер
: подесићу точкове: саградићу мишоловку
: кренућу у обилазак Еритреје.
У којој чами скривеност света.

ЕЛАБОРАТ ПРОФЕСОРА БОРИСЛАВА КРСТИЋА ВЕЛИМИРОВА

У свом елаборату о писцима
умнима тесних бешика
опомињући се светом и јабукама
Борислав Крстић Велимиров
путоказ тихи унутар себе
математик по струци сриче равне делове,
одломке сребрне метар
у којима се превртљиве кћери претварају
у арије изнад златних насада:

десиће вам се све што се видети не да
изнад црвених петлова и лажног кокошињца
у парампилад ће вам јаја разнети
векови и слеђена времена

моја заборавна драга
на опомену и не хаје
загледана из своје одувек тамнице

отвара прозоре да чује
врисак коња кроз историју
у којој њен цветак вене
на мамузи од златних трава

ЕРАЗМУСОВ ПРОГРАМ

Налог за европску винотеку.
Тужан потпис.
Грант. Владислав Петковић Дис.
А било би лепо да је млади Ђордано Бруно.
Голобрад на ватри.

Или бар непослушни Галилео.

ИЛУМИНАЦИЈА

Био сам једном најмлађи,
најмлађи изданак у братству.
Носио сам камен у панталонама.
Био сам тврд на оном месту.
Земљу сам могао да померим,
планину, лукаву планину да потпалим.
Да у ватри иза седам брда откријем градове.
Изгорим за сваки.
Одбраним обману у свакој звери.
Да је не улове они који јој завиде.
Да њен лавез, недајбоже, у песму не залута,
од њега не саграде зелене арене. Подивљала
позоришта.
И као никад до сада свет омеђе.

У сваки сам од градова зарана улазио,
избављење уносећи собом,
у сваку улицу, у сваки кутак, у сваки регистар.
У већници свакој, на сва три трга остављао по дукат,
не знајући ништа што већ нисам знао.
Речници су били једноставни, јасни.
Ваистину, било је узвишено. Мајке су се поносиле
синовима, писци су лудели у млеку

заборава будућих. Расла је тајна.
Начелници су долазили до олтара,
претили одрубите ми главу.
Бесни што их тако рано будим,
што померама тасте. Отварам груди.
Што их стављам на читање старих књига,
што их пред свршен чин доводим.
За постмодерне радње спремам.
И око срца везујем машну.

УРОК

*Уз „вијоне” унука Николе**

Прошао сам светове, толика места којих нема,
листао залогаје, печате и опомене,
у једнодневне бисаге трпао рококо илузије.
Лицемерне баснописце.
Ожалошћену господу Киша и Павића.
Неопозиво је зазвучао жубор књижевне историје.
Ниткова са Шанзелизеа. Лахких и нежних.
Испресецан кашљом и граматичким уступцима.
Журио сам путевима, намештао знаке хиљадитнике.
Са бакама и стричевима замишљао како
у музејима Европе тражим клицу пандемије.
Сабрану по уредним зборницима. Ковао завере.
Размештао строфе. Изводио из шуме Вијона.
Кртицу коју је неуредно/ неуморно
подметала намрштена девојка/ мајка.
Не знам ти, Боже,
откуда наручује толику радост и ведрину,
оца пожурјује, да му узалуд не прође и овај
илуминизам. Отац ко отац, куражи себе, размишља
: Открићу на крају боју зла.
Испунићу ковитлацем плућа,
извешћу усирке крви у шетњу. На лековиту промају.
Сине. У твоју велику/ једину/ неизлечиву љубав.
Галерију памћења. У ботаничку башту „Мулен Руж”.

* Целе јесени и зиме, 2021, унук Никола ми је из дворишта куће показивао силу авиона који су нас прелетали, преносећи облаке. Невино их је називао вијонима(!).

Упаковаћу облаке. Оне узвишене. Оне који шкрипе.
Оне који ослобађају поруке беса.
Уштиркане. Натопљене криком царице мрака.
Спокојем оца док преже коње и креће пречицом.
Горњим сокаком, усправљен у муци. У горкој капи.
Смрзнут у ватри. Отелотворење спаса.
Залуђен у потрази за сином.
Отац, фабрика спокоја и минерала.
Трчим да му помогнем,
упалим себи свећу, позајмим пламен,
изгубљен свет огрејем. Са ове и оне стране.
Ражалостићу читаву породицу,
са мравом и цврчком предаћу се завијању.
Куку-рикању. Магновење самом себи.
Надгробно ћу заплакати. Натрљаћу им очи
на крају. Словом. У обреду меса и мака.

РАЗГОВОР О ТЕСТЕРИ И ЊЕНИМ КАНОНИМА

Ја сам ти отац и мати. И
када се вратиш са пијаце, као из љутог боја,
још се ниси свих планина надисао,
ниси пазарио са сенком сваког дрвета.
Она је прорешетала твоје тело,
заседе твога срца. Харала немилице
под кожом. Као лепезу до облака те подизала.
А ти си, у царству погубљеног магистрата,
оштрио нови језик. Нову ватру припремао.
Могоао си, попут напричане хартије, челичну
да је савијеш, да ти око струка буде фино.
И за повест да ти претекне.

Имала је очи које су се са сваке
стране селиле у две брижне зиме. Два црна мрза.
Слагала их на раторборни фејзбук.
Већи од календара. Моја посестрима. Срна!
Са залагаоницом препуном самоће и памћења.
На крају крајева, била је пристојан грађанин.
Окружена поштовањем и зверима.
Имала је мале ноге веверице.
Ситниш на разбоју из ког би увек потекло млеко.

Две верзије Луја XVIII. Летњу и зимску.
У безглавој демократији глодара
могла је сузу и крст гробљански за трен
да нам пререже. Као да је гркљан пилећи.
И да не зашепртља ни у чему, да не запишти.
Од чудног материјала саграђена, са ситним
пећинским филигранима, у себи,
уместо бесних анаграма.

Бринуо сам о њој, прао сам је изворском водом,
трљао је белим памуком.
Нисам спавао од толике бригае.
Ударао јој сјај каменом за монашење,
утишавао је пред спавање
необузданим потоцима зноја,
који су се око стабала плели, дубоко. Сву ноћ цвилећи.

У тами није имала посебно место.
Ни у радионицу обазривих потказивача није могла.
На белом јастуку, прикрала би се,
највише испод високе стреје.
Са свога мотрећи места. Из живота.
На сваки мој почетак.
На лог препун ситних, маглених намера,
упућена у моје први пут и зашто и како,
куд расту скривени правописни знаци.
Чувала ми образ.
И веру и поверење. Подупирала егзистенцијалну
идеју. Црвенела уместо мене.
Најбоље је, радосна, секла грану
на којој седим. Посвећена занату.
О мећавама, олујама посебно смо водили бригу.
Товарили их, довозили кући, грејали их
и враћали у живот, путем прекривеним уздасима.

Једног смо пролећа ишетали пред лисицу.
Лисица лукавим репом на младој месечини,
ми лисичјим шапама, ушима,
паметном дубином ока. И осталим алаткама речи.
(Није било штапа). У цев смо свирали.
Још сам на мегдан излазио у дечачким
мразним дроњцима. Песничким прњама.

Носио дрскост испод маске, дисао убрзано, рукама,
у плућима ми је горело језеро.
Уздао сам се у смиреност коју сам сместио
у зелени забран, у сећање на судбину.
Или сам бар тако слутио.
Скривени погледи малог лисичјег порода
у мени су певали песму.
Попут ледених џелата са руба младе боровине.

Понекад је добијала ноге,
са прстима између којих се накупила рђа заборав.
Претила да ме отрује, угуши.
Носила ме и тресла струја, која је својим војничким
чудовиштима безглаво на нашу тајну кидисала.
По метафизичком решету сејала ратне метафоре.

Не знам јесам ли тада бивао пролеће.
Или само реч која ме празни.

Али
као што на пијаци, у боју и спокојству бива,
почео сам за тестером и шумом да заостајем.
Оне су као две близнакиње расле,
голијатиле се. Ја постајао Давид. Извикано ђуле.

На крају се, усред шуме, у саму лисицу претворила.
У љути шестоперац. У мало божанство.
Почела да заводи ред, мрзео сам је, да вара,
непознате опонаша гласове.

Машући репом. Згражавајући свет.
Пред смрт коју сам давно заборавио.